

ВІДГУК

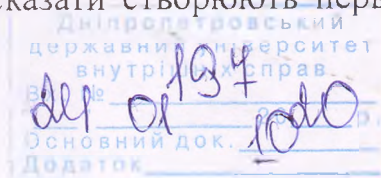
офіційного опонента – кандидата юридичних наук Романова Валерія Петровича на дисертацію Новікова Олега Володимировича «Публічно-правове забезпечення протидії корупції в умовах регіонального розвитку», подану на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук зі спеціальності 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право

Актуальність теми дисертаційного дослідження. Найбільш актуальною соціальною проблемою України, як і багатьох країн світу, є запобігання та протидія корупції у всіх сферах функціонування влади, особливо у спробах держави інтеграції до Євросоюзу. Через важливість наближення антикорупційного законодавства до Європейських стандартів, за рекомендаціями міжнародної спільноти Україна в 2014 році прийняла цілий пакет законодавчих актів, які були направлені на протидію корупції, цими законами було створено і абсолютно нові для нашої держави антикорупційні органи, аналоги яких вже успішно працюють у Європі, а також розроблена антикорупційна стратегія та внесено зміни до вже існуючих кодексів.

На сьогодні, проблема корупції в Україні є критичною та потребує детального вивчення, оскільки загрожує національній безпеці, подальшому розвитку демократичного суспільства, конституційного устрою та в цілому правової держави .

В умовах корумпованості в усіх гілках влади стає неможливим вирішення будь-яких важливих політичних, економічних та інших проблем держави. Проблемою боротьби з корупцією є і те, що суспільство у повсякденні сприймає її як норму, хоча вербально і визнає небезпечність явища корупції.

Фактично, запобігання корупції є головним спрямуванням політики держави, як на загальнодержавному, так і головне на регіональному і місцевому рівнях. З останніх, на нашу думку, потрібно і починати, адже це ті органи, які зустрічаються у суспільстві найчастіше і можна сказати створюють первинні

корупційні прояви у регулюванні суспільних відносин і слугують базисом подальшого розвитку корупції на загальнодержавний рівень. Тож данні обставини дають нам зрозуміти інтерес до дослідження такого феномену, як корупція.

Невідповідність чинного законодавства сучасним вимогам, недосконалість системи публічно-правових заходів протидії корупції в умовах регіонального розвитку країни викликам сьогодення вимагають проведення ретельного наукового аналізу в цій сфері. На жаль, попри наявність у цьому нагальної потреби та неодноразових спроб вітчизняних правників однозначно вирішити питання з чисельним інструментарієм, досліджувана проблема тривалий час лишались дуже далекою від кінцевого вирішення. Комплексно в науковій літературі їх практично жодного разу не висвітлено. На цьому тлі з особливою чіткістю проявляється актуальність дисертації О.В. Новікова.

Робота являє одне з перших на вітчизняних теренах дослідження, у якому фундаментально, з використанням сучасних методів пізнання, урахуванням новітніх досягнень правничої науки досліджено особливості суспільних відносин, що виникають під час публічно-правової протидії корупції в умовах регіонального розвитку країни. З цією метою в дисертації на основі аналізу чинного законодавства та узагальнення практики його застосування визначаються теоретичні засади, правова природа та особливості публічно-правового забезпечення протидії корупції в умовах регіонального розвитку та на цій основі надаються пропозиції щодо їх удосконалення.

Робота відповідає паспорту спеціальності 12.00.07 в контексті розгляду заявленої тематики, поставлених завдань і шляхів їх реалізації.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, обумовлений, передусім, раціональною та логічною узгодженою структурою дисертаційного дослідження. Його зміст складається з основної частини (вступу, трьох розділів, які включають вісім підрозділів, висновків), списку використаних джерел і додатків. Змістовність та достовірність результатів роботи

забезпечується посиланнями дисертанта на авторитетні джерела, відомі наукові дослідження, праці провідних науковців, широким застосуванням національної джерельної бази.

Автор послідовно, системно і конструктивно проаналізував важливі теоретичні питання, що розкривають зміст теми дослідження, відзначив історичне і методологічне значення широкого спектру поглядів учених-правознавців щодо змісту, характеру, генезису та шляхів правового регулювання у сфері протидії корупції в Україні. З огляду на це, можна констатувати, що достовірність отриманих результатів і обґрунтованість сформульованих пропозицій обумовлюється вірно обраним методологічним підходом до проведення дослідження, об'ємним та всебічним використанням наукового матеріалу.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що в межах єдиної комплексної монографічної роботи дисертантом на підставі теоретичної літератури, а також вітчизняного адміністративного законодавства здійснено дослідження змісту, сутності та особливостей публічно-правового забезпечення протидії корупції в умовах регіонального розвитку України, виявлення проблем, що виникають під час застосування широкого арсеналу правових засобів боротьби з акцентом на запобігання. формулювання теоретичних положень і пропозицій з урахуванням норм міжнародного права, спрямованих на удосконалення вітчизняного нормативного регулювання та уніфікацію практики його застосування в Україні.

Зазначена робота є логічним продовженням цілого ряду досліджень в сфері публічно-правового забезпечення протидії корупції, але в той же час висвітлює раніше не досліджені питання, пропонує системний аналіз адміністративного законодавства з метою поглиблення теоретичних знань та підходів у згаданій сфері, вирішує актуальне наукове завдання, займаючи самостійне місце серед наукових робіт з адміністративного права саме в умовах регіонального розвитку української держави.

Дисертантом висловлено низку слушних рекомендацій, які відзначаються новизною щодо періодизації розвитку публічно-правового забезпечення протидії корупції, виокремлення характерних ознак корупції як об'єкта публічно-правової протидії цьому явищу в умовах регіонального розвитку, уточнення типових наслідків впливу корупції на систему публічного адміністрування в умовах регіонального розвитку, перспектив подальших наукових досліджень проблем ефективного функціонування цієї галузі.

Отже, з повним правом можна стверджувати, що новизна дисертації виявляється як у самому підході до досліджуваних проблем, так і в запропонованому вирішенні наукового завдання. Дисертаційна робота має завершену форму, логічно послідовна, виконана творчо і грамотно. Це і дозволило дослідити необхідні питання й сформулювати цінні для теорії та практики адміністративного права.

Окремо слід відмітити прискіпливий та виважений підхід дисертанта до вивчення теоретичних джерел, детальний аналіз кожного наукового поняття та терміну з огляду на різні позиції, формування власних висновків та позицій, що свідчить про комплексний науковий підхід до досліджуваних явищ.

Можна визнати позитивним те, що О.В. Новіков прискіпливо досліджував різноманітні наукові та нормативні джерела із зазначеного питання, що дозволило продемонструвати його аналітичний стиль мислення, здібність робити самостійні висновки, критично оцінювати досягнуте в науці, узагальнювати різні підходи до теоретично складних питань, що розглядаються в дисертації.

Будова дисертаційного дослідження дає підстави вважати, що О.В. Новіков сумлінно виконав дослідження обраної проблематики, виклавши матеріал за принципом: від загального до конкретного, від цілого до частини. Достовірність одержаних у дисертації висновків переконливо демонструється шляхом усебічного аналізу широкого спектру нормативних та доктринальних, вітчизняних та зарубіжних джерел, монографій та статей.

Мета і задачі роботи, сформульовані дисертантом, забезпечили розгляд й аналіз сутності заходів протидії корупції, враховуючи позитивний досвід їх нормативно-правової регламентації не лише в Україні, а й за її межами на підставі порівняльно-правового дослідження стану нормативного врегулювання публічно-правових заходів протидії корупції в окремих країнах дальнього зарубіжжя та країн колишнього СРСР. У цьому зв'язку були розроблені, обґрунтовані та апробовані практичні пропозиції і рекомендації щодо вдосконалення чинного законодавства. Останні, окрім того, що поглиблюють теоретичні знання у галузі адміністративного права, ще й можуть бути використані під час оновлення антикорупційного законодавства України.

Методологічну основу дисертації становить сукупність загальнонаукових і спеціальних методів наукового пізнання. Для вирішення поставлених задач використано такі методи пізнання, як: історико-правовий, порівняльно-правовий, системно-структурний, формально-логічний, а також методи моделювання, класифікації та групування, статистичного та документального аналізу та ін.

Не можна не погодитись із висновками дисертанта про доцільність визначення типових наслідків впливу корупції на систему публічного адміністрування в умовах регіонального розвитку, серед яких: 1) поширення практики усунення територіальних громад від формування бюджетної політики та розробки програм територіального розвитку, що реалізуються регіональною владою за принципом ручного управління залежно від зміни поточної ситуації в країні; 2) зростання нелегальних форм взаємодії між чиновниками та бізнес-сектором при визначенні об'єктів фінансування та здійснення державних закупівель; 3) зловживання повноваженнями у користуванні місцевими ресурсами, насамперед земельними, тощо.

Заслуговують на підтримку висновки дисертанта щодо виділення наступних напрямів взаємодії суб'єктів публічного адміністрування з інституціями громадянського суспільства у сфері протидії корупції: 1)

залучення інститутів громадянського суспільства до вироблення та реалізації політики запобігання та протидії корупції в системі публічного управління регіональним розвитком; 2) залучення інститутів громадянського суспільства до антикорупційної експертизи програм публічного управління регіональним розвитком; 3) залучення громадськості до контролю за використанням ресурсів, призначених для формування та впровадження відповідних програм протидії корупції в системі публічного управління регіональним розвитком України; 4) формування громадської позиції підтримки та сприяння органам регіонального управління щодо протидії корупції в системі публічного управління регіональним розвитком.

Робота містить й інші позитивні висновки, відображені в дисертації та авторефераті, серед яких зокрема: удосконалено наукові підходи до визначення напрямів взаємодії суб'єктів публічного адміністрування з інституціями громадянського суспільства у сфері протидії корупції; наукові підходи до розуміння корупції та публічно-правової протидії цьому негативному суспільному явищу, які об'єднано у доктринальні та нормативні, тощо.

Про актуальність теми дослідження свідчить також її відповідність пріоритетним напрямкам наукових досліджень : відповідно до положень Стратегії сталого розвитку «Україна-2020», схваленої Указом Президента України від 12 січня 2015 р. № 5/2015; Національної стратегії у сфері прав людини, затвердженої Указом Президента України від 25 серпня 2015 р. № 501/2015; Концепції розвитку сектору безпеки і оборони України, затвердженої Указом Президента України від 14 березня 2016 р. № 92/2016; Стратегії розвитку системи Міністерства внутрішніх справ України до 2020 року, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 15 листопада 2017 р. № 1023-р; Плану законодавчого забезпечення реформи в Україні, схваленої постановою Верховної Ради України від 4 червня 2015 р. № 509-VIII; Пріоритетних напрямів розвитку правової науки на 2016–2020 рр., затверджених постановою загальних зборів Національної академії правових наук України від 3 березня 2016 р.; Основних наукових напрямів та

найважливіших проблем фундаментальних досліджень у галузі природничих, технічних, суспільних і гуманітарних наук на 2019-2023 рр., затверджених постановою президії Національної академії наук України від 30 січня 2019 р. № 30 (п. 3.4.2.5); Переліку пріоритетних напрямів наукового забезпечення діяльності органів внутрішніх справ України на період 2015–2019 рр., затвердженого наказом МВС України від 16 березня 2015 р. № 275.

Є усі підстави вважати, що дисертаційна робота є одним з перших, досить успішних кроків, спрямованих на заповнення існуючих прогалин у національних наукових дослідженнях, присвячених актуальним проблемам публічно-правового забезпечення протидії корупції в умовах регіонального розвитку.

Таким чином, винесені на захист положення та висновки є певним особистим внеском дисертанта у розвиток науки адміністративного права і становлять наукову новизну.

Однак, як і при дослідженні будь-якої достатньо складної і нової теоретичної проблеми, в зазначеній дисертації міститься чимало спірних, неузгоджених і не зовсім обґрунтованих положень, які можуть стати підґрунтям наукової дискусії і звісно, насамперед, напрямами подальшої розробки даної проблеми. В цілому, позитивно оцінюючи дисертаційне дослідження, слід вказати і на певні його дискусійні моменти, зокрема:

1. Слушним є бачення автора щодо необхідності удосконалення взаємодії органів державної влади та місцевого самоврядування з громадськими об'єднаннями антикорупційної спрямованості (підрозділ 3.2 дисертації). Водночас вважаємо за доцільне акцентувати увагу на недостатньому дослідженні автором змісту поняття «взаємодія». На нашу думку, відсутність аналізу сучасних наукових джерел щодо з'ясування сутності зазначеного поняття не дозволило автору повною мірою усвідомити форми та методи взаємодії органів державної влади та місцевого самоврядування з громадськими об'єднаннями антикорупційної спрямованості, а також окремими правоохоронними органами.

2. Враховуючи, що дисертант приділив значну увагу вивченню нормативно-правової регламентації заходів публічно-правової протидії корупції в умовах регіонального розвитку у багатьох країнах пострадянського простору, у підрозділі 2.3 визначено їх специфіку та відмінності по відношенню до вітчизняної практики нормативно-правового врегулювання, водночас автор не порівняв їх між собою та не визначив наявні особливості певних моделей, завдяки яким зарубіжні законодавці та суб'єкти правозастосування вживають заходи щодо протидії корупції на усіх рівнях публічного управління. Із тексту дисертації не зрозуміло, якій моделі здобувач надає перевагу та яка з них є найбільш прийнятною в Україні для досягнення бажаного результату, у тому числі, чи збігається запропонована автором модель публічно-правової протидії корупції із будь-якою з тих, які були ним досліджені.

3. На підставі аналізу наукової літератури, позитивного світового досвіду та правозастосовної практики дисертантом засвідчено пряму залежність ефективності результатів протидії корупції від конкретних заходів державного регулювання територіальним розвитком, серед яких зокрема впровадження та постійне застосування в управлінській практиці інструментів стратегічного планування розвитку території, яке сприяє точному визначенню пріоритетів регіонального розвитку. Водночас в роботі підкреслено значення лише у розробці дорожніх карт на усіх рівнях регіонального управління (з відповідним ступенем узагальнення) як важливого засобу вдосконалення публічно-правового механізму протидії корупції. Інші інструменти стратегічного планування в досліджуваній сфері здобувачем залишилися поза увагою.

4. У підрозділі 3.1 автор цілком справедливо акцентує увагу на необхідності створення ефективних механізмів публічного адміністрування на регіональному та місцевому рівнях у питаннях протидії корупції, що пов'язано з її поширеністю в органах сільських, селищних та міських рад, значною латентністю корупційних правопорушень, визначає типові наслідки впливу корупції на систему публічного адміністрування в умовах регіонального розвитку. Проте в дисертації недостатньо уваги приділено адміністративній

відповідальності за порушення антикорупційного законодавства та іншим адміністративно-правовим заходам протидії корупції.

5. Не викликає сумнівів те, що дослідження особливостей публічно-правового забезпечення протидії корупції в умовах регіонального розвитку має комплексний і певним чином міждисциплінарний характер. Необхідність вирішення анонсованих автором завдань об'єктивно зумовлює необхідність використання широкого спектру спеціальної літератури. Водночас, на нашу думку, дисертація невиправдано мало містить кількість прикладів із судової практики, натомість занадто покладається на результати соціологічного опитування та статистичні дані.

Втім, вказані зауваження підтверджують складність та багатоаспектність теми обраної для дисертаційного дослідження, є елементом наукової дискусії або мають рекомендаційний характер і не впливають на загальну позитивну оцінку роботи, теоретичне і практичне значення отриманих в ній результатів та не знижують в цілому високий науковий рівень дисертації.

Наукове та практичне значення роботи полягає у тому, що сформульовані у дисертаційному дослідженні теоретичні положення, висновки та пропозиції орієнтовані на вирішення конкретних завдань, що ставляться практикою, а також потребами подальшого розвитку гуманітарної сфери держави. Крім того, результати дисертаційного дослідження можуть бути впровадженні як у нормотворчу діяльність, так і у навчальний процес.

Повнота викладення матеріалів в публікаціях положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Наукові положення, висновки, пропозиції та рекомендації, що сформульовані у дисертації, відповідно до вимог до такого типу робіт, достатньо повно викладені в авторефераті та відображені в опублікованих працях дисертанта, дають можливість науковій спільноті оцінити здобутки дисертанта та сформулювати уявлення про хід та розвиток наукової думки, їх оригінальність, новизну та індивідуальність.

Основний зміст автореферату точно відповідає змістові дисертації, дає повне та переконливе уявлення про наукову цінність і значущість дисертації та виконану роботу.

Дисертація **Новікова Олега Володимировича «Публічно-правове забезпечення протидії корупції в умовах регіонального розвитку»** є самостійною, завершеною кваліфікаційною працею у вигляді спеціально підготовленого рукопису, що містить науково обґрунтовані теоретичні результати, наукові положення із відповідним рівнем новизни і цінності для теорії адміністративного, а також для суміжних галузей права, практики застосування законодавства в цій сфері, характеризується єдністю змісту і свідчить про особистий внесок дисертанта в науку.

Зазначена робота подана на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук та відповідає спеціальності 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право, виконана згідно з вимогами МОН України, а її автор заслуговує на присудження йому наукового ступеня кандидата юридичних наук.

Офіційний опонент:

Начальник відділу прокуратури
Запорізької області,
кандидат юридичних наук

В.П. Романов